

ЛЕЙПЦИЗЬКА ХАРТІЯ «Міста Європи на шляху сталого розвитку»

Прийнята з нагоди неформальної зустрічі міністрів з питань міського розвитку і територіальної єдності, проведеної в м. Лейпциг 24-25 травня 2007 року

Преамбула

ЛЕЙПЦИЗЬКА ХАРТІЯ «Міста Європи на шляху сталого розвитку» – це документ, розроблений за всебічною та гласною участю представників загальноєвропейських інтересів. Усвідомлюючи всі виклики і шанси, і беручи до уваги різні історичні, економічні, соціальні та екологічні аспекти в розвитку європейських міст, міністри держав-учасників, які компетентні у питаннях міського розвитку, узгодили спільні принципи і стратегії у сфері політики міського розвитку. У зв'язку з цим міністри візьмуть на себе зобов'язання:

- розвивати в своїх державах-учасницях політичну ініціативу, спрямовану на інтеграцію основних принципів Лейпцизької хартії сталого європейського міста в політику регіонального та місцевого розвитку;
- розвивати засоби для інтегрованого міського розвитку, сприяти вдосконаленню *управлінських структур* для їх реалізації і створювати необхідні для цього рамкові умови на національному рівні;
- сприяти збалансованому просторовому розвитку на базі європейської поліцентричної системи міст.

Міністри дякують німецькому головуванню за подання звіту "Інтегрований міський розвиток – передумова успіху сталого міста", а також досліджень "Містобудівні стратегії щодо підвищення цінності бідних міських кварталів", "Зміцнення місцевої економіки та локальної політики працевлаштування в бідних міських кварталах", "Активна політика в галузі освіти і навчання для дітей і молоді в бідних міських кварталах" і "Стабільний міський транспорт і бідні міські квартали", в яких наведені приклади позитивних практик з усієї Європи. Дані дослідження допоможуть містам будь-якого розміру при втіленні в життя принципів і стратегій, що лежать в основі Лейпцизької хартії.

Міністри заявляють:

Ми, компетентні у питаннях міського розвитку міністри держав-учасників Європейського Союзу, розглядаємо історичні європейські міста будь-якого розміру як дорогоцінне і незамінне економічне, соціальне та культурне надбання.

З метою захисту, зміцнення і подальшого розвитку наших міст, на основі Лілльської робочої програми, Роттердамського кодексу "Urban Acquis" і документації "Bristol Accord", ми підтримуємо здійснювану Європейським Союзом стратегію сталості. При цьому необхідно одночасно і врівноважено враховувати всі вимірювання сталого розвитку. Сюди входять економічне процвітання, соціальний баланс і здорове навколишнє середовище. Разом з тим, слід звертати увагу на питання культурного розвитку та охорони здоров'я. У зв'язку з цим необхідно враховувати організаційні можливості держав-учасників. Наші міста мають у розпорядженні унікальні культурні та архітектурно-будівельні споруди, потужні сили для соціальної інтеграції і надзвичайні шанси економічного розвитку. Вони є центрами науки, джерелами зростання та інновацій. Водночас в наших містах мають місце також і демографічні проблеми, соціальна нерівність, соціальне виключення певних груп населення, потреба в придатних квартирах за доступними цінами і екологічні проблеми. У довгостроковій перспективі міста зможуть виконати свої функції носіїв суспільного прогресу в дусі Лісабонської стратегії тільки у разі збереження соціального балансу всередині міст і між ними, забезпечення їх культурного різноманіття і досягнення високої творчої, будівельної і екологічної якості.

Нам необхідно мати більше цілісних стратегій та узгоджених дій усіх осіб і установ, задіяних в процесі міського розвитку – також і за межами окремих міст і громад. Всі органи влади – на місцевому, регіональному, національному та загальноєвропейському

рівнях – несуть відповідальність за майбутнє наших міст. З метою ефективного виконання цієї відповідальності на різних рівнях ми повинні ефективніше координувати секторальні області політики і підвищувати усвідомлення відповідальності за інтегровану політику міського розвитку. Ми повинні забезпечити, щоб всі, хто працює над здійсненням цілей розвитку сталого міста, мали необхідні для цього міжпрофесійні компетенції і знання.

Ми тільки вітаємо положення і рекомендації Територіальної Агенди Європейського Союзу та роботу європейських установ, які просувають інтегрований розвиток міст. Ми високо оцінюємо значення документу "Aalborg Commitments" як важливого внеску в стратегічні і координовані дії на локальному рівні, а також висновки Європейського форуму з архітектурної політики "Будівельна культура для сталого міського розвитку" від 27 квітня 2007 року. Європейську хартію "Мережа VITAL CITIES" ми приймаємо до відома.

Ми рекомендуємо:

I. Активніше втілювати в життя принципи політики інтегрованого міського розвитку.

Під політикою інтегрованого міського розвитку ми маємо на увазі одночасне і справедливе врахування потреб та інтересів, релевантних для розвитку міста. Політика інтегрованого міського розвитку є процесом, у якому координуються просторові, секторальні і тимчасові аспекти ключових сфер міської політики. Вкрай необхідним є залучення суб'єктів господарювання, зацікавлених учасників та широкої громадськості. Інтегрована політика міського розвитку є ключовою передумовою для втілення в життя Європейської стратегії сталого розвитку. Її здійснення є – це завдання європейського масштабу, в рамках якого необхідно враховувати місцеві особливості та дотримуватися принципу субсидіарності.

Баланс інтересів, який досягається політикою інтегрованого міського розвитку, створює опорну базу для консенсусу між державою, регіонами, містами, громадянами та суб'єктами господарювання. Шляхом концентрації знань і фінансових ресурсів обмежені публічні фінанси можуть бути використані більш ефективно. Таким чином публічні та приватні капіталовкладення можна ефективніше узгоджувати між собою. Політика інтегрованого міського розвитку дозволяє залучення позавідомчих співробітників і спирається на активну участь громадян при облаштуванні свого безпосереднього навколишнього середовища. Водночас можна досягти при цьому більшої надійності планування і капіталовкладень.

Ми рекомендуємо європейським містам розглянути питання розробки програм інтегрованого міського розвитку на загальноміському рівні. Такого роду інструменти планування, що спрямовані на досягнення поставлених цілей, повинні:

- характеризувати сильні і слабкі сторони міста і міських районів на основі аналізу актуального стану речей,
- визначити послідовні цілі розвитку міської території і створити картину майбутнього міста,
- узгодити різні частини планів - просторові, секторальні та технічні - і політичні заходи, та забезпечити, щоб передбачені інвестиції сприяли врівноваженому розвитку міської території,
- забезпечити просторову концентрацію і координацію використання фінансових ресурсів публічних і приватних суб'єктів,
- координуватися на локальному та муніципально-регіональному рівні, залучаючи громадян та інших учасників, які змогли б внести вагомий внесок у забезпечення економічної, соціальної, культурної та екологічної якості регіонів.

Необхідно зміцнювати локальне і муніципально-регіональне узгодження. Мета полягає в досягненні рівноправного партнерства між містом і селом, між малими, середніми і великими містами в межах міських регіонів і метрополій. Необхідно відмовитися від оцінки містобудівних проблем і рішень, які стосуються тільки одного міста. Наші міста

повинні бути "точками кристалізації" муніципально-регіонального розвитку та приймати на себе відповідальність за територіальну згуртованість. Для цього в перспективі доцільно більш інтенсивне "сплетіння" наших міст на загальноєвропейському рівні.

Політика інтегрованого міського розвитку вже є в багатьох європейських містах випробуваним інструментарієм для створення сучасних, кооперативних і ефективних управлінських структур. Даний інструментарій вкрай необхідний для підвищення конкурентоспроможності європейських міст. Зазираючи в майбутнє, політика інтегрованого міського розвитку може координувати розвиток населених пунктів, економіки та інфраструктури, зокрема при врахуванні вже виявлених наслідків старіння населення, міграційних тенденцій і рамок умов у сфері енергетичної політики.

Особливо важливими для підвищення конкурентоспроможності європейських міст в рамках політики інтегрованого міського розвитку ми вбачаємо нижченаведені стратегії дій:

❖ створення та утримання якісних публічних зон

Якість публічних просторів, міських культурних ландшафтів, архітектури та містобудування відіграють центральну роль для конкретних умов життя мешканців міст. Крім того, в якості "м'яких" факторів, що впливають на вибір місць розміщення виробництва, вони мають значення для підприємств економіки знань, для залучення кваліфікованих і творчих трудових ресурсів, а також для туризму. Тому необхідно посилити взаємодію між архітектурою, плануванням інфраструктури і містобудівним проектуванням з метою створення на високому будівельно-культурному рівні привабливих, орієнтованих на користувача, публічних просторів. Визначення «будівельна культура» слід розуміти в широкому сенсі слова, тобто як сукупність всіх культурних, економічних, технічних, соціальних і екологічних аспектів, що впливають на якість планування і будівництва.

Втім вимоги до культури будівництва не можна обмежувати тільки публічними просторами. Культура будівництва необхідна для міста як комплексу і його навколишнього середовища. Міста і держави покликані впливати у сфері діяльності. В першу чергу це стосується захисту архітектурно-культурної спадщини. Історичні будівлі, публічні простори і їх міські та архітектурні цінності необхідно зберігати.

Тому створення і облаштування функціонально-придатних міських просторів та інфраструктур з високим рівнем архітектурного оформлення є спільним завданням, яке поставлене як перед національними, регіональними та комунальними органами, так і перед громадянами і підприємствами.

❖ модернізація мереж інфраструктури і підвищення енергоефективності

Істотний внесок в забезпечення бажаної якості життя, якості місця знаходження і якості навколишнього середовища вносять надійні і легкодоступні системи міського транспорту за прийнятними цінами, що узгоджено пов'язані з транспортною інфраструктурою муніципально-регіонального значення. У зв'язку з цим слід приділити особливу увагу транспортному менеджменту та злагодженості усіх видів транспорту, включаючи рух пішоходів і велосипедистів. Міський транспорт повинен гармоніювати з проблемами проживання, роботи, навколишнього середовища і громадських територій.

Необхідно своєчасно вдосконалити технічну інфраструктуру, зокрема, водопостачання, очищення стічних вод і інші мережі комунікацій міського господарства, пристосувати їх до змінених потреб таким чином, щоб вони і в майбутньому могли сприяти забезпеченню високої якості міського життя.

Суттєвими передумовами соціальної інфраструктури в галузі постачання та утилізації є енергоефективність, економія природних ресурсів і економічна ефективність експлуатації. Необхідно покращувати енергоефективність будівель. Це однаково стосується як нових, так і старих будівель. Модернізація будівельного фонду в значній мірі сприяє досягненню енергоефективності та поліпшенню якості життя людей. У зв'язку з цим слід приділити особливу увагу в домішках панельного типу і старим

будівлям, які перебувають в поганому стані. Оптимізовані потужні мережі інфраструктури та будови з високою енергоефективністю зменшать витрати для підприємств і жителів на даній території розміщення.

Важливою основою ефективного і стабільного використання ресурсів є компактна структура поселення. Цієї мети можна досягти шляхом міського і регіонального планування, яке уникатиме надмірної забудови в околицях міста. При цьому слід належно подбати про регулювання надання площі і стримування спекуляцій. Особливо надійною виявилася у зв'язку з цим концепція, що поєднує в собі житло, робочу діяльність, освіту, постачання і організація дозвілля в міських кварталах.

Шляхом застосування найсучасніших технологій інформації та комунікації в галузі освіти, ринку праці, соціальних послуг, служб охорони здоров'я, безпеки та "електронного урядування" ("eGovernment"), міста повинні внести свій внесок в забезпечення і поліпшення якості життя людей і привабливості територій для розміщення підприємств. Також слід використовувати сучасні технології інформації та комунікації як інструмент для більш ефективного управління містом.

Крім того, наші міста повинні бути пристосовані до вимог, пов'язаних із загрозою зміни клімату. Розвиток міста на високому якісному рівні містобудівного проектування може забезпечити економічне зростання в умовах низького викиду вуглекислого газу, поліпшити якість навколишнього середовища і зменшити емісію діоксиду. Цю мету міста можуть досягти шляхом проведення інноваційних заходів з профілактики та адаптації, заохочуючи розвиток нових видів промисловості та підприємств з низькими викидами вуглекислого газу.

❖ активна політика інновації та освіти

Знання великою мірою накопичуються і викладаються в містах. Оптимальне використання потенціалу знань міста залежить від якості дошкільної і шкільної освіти, пропускнув спроможності системи шкільної освіти і професійного навчання, соціальних і культурних мереж, можливостей постійного навчання, висококласних університетів та інших науково-дослідних інститутів, а також від системи обміну інформацією між економікою і наукою.

Політика інтегрованого міського розвитку може сприяти поліпшенню цих факторів, наприклад, завдяки кооперації всіх учасників, підтримці створення мережевих моделей і оптимізації структур місцевості. Політика інтегрованого міського розвитку сприяє соціальному і міжкультурному діалогу.

Концепції інтегрованого міського розвитку, кооперативний менеджмент міського розвитку і налагоджене управління містами служать і для цілеспрямованого використання потенціалів європейських міст в інтересах підвищення конкурентоспроможності та зростання, а також для вирівнювання диспропорції в межах міських районів і між ними. Вони надають шанс для участі громадян в суспільному житті і демократичній системі.

II. В загальноміському контексті приділити особливу увагу міським кварталам, які опинилися у скрутному становищі

Саме у зв'язку зі зміною економічної та соціальної структури перед містами поставлені великі завдання. До специфічних проблем належать, перш за все, високий рівень безробіття і соціальна дискримінація. В межах міських територій існують великі відмінності, особливо щодо економічних і соціальних шансів, а також якості навколишнього середовища. До цього треба додати, що відмінності в соціальній сфері та в економічному розвитку часто збільшуються і, таким чином, сприяють процесу дестабілізації в містах. Політика соціальної інтеграції, яка сприяє зменшенню нерівності і протидіє соціальній дискримінації, є найкращим гарантом підтримки безпеки в наших містах.

Розумно розроблена концепція житлової політики може бути ефективним інструментом для забезпечення соціальної згуртованості та інтеграції в містах і міських районах, а

житлова площа, що відповідає попиту і доступна за прийнятними цінами, може підвищувати привабливість як для молодих, так і для літніх людей і таким чином сприяти стабільності міських кварталів.

У рамках перспективної політики міського розвитку необхідно виявити ознаки погіршення становища в міському кварталі, врахувати їх, і завчасно вжити контрзаходи. Це заощадить витрати. Повернути назад розпочатий по спіралі рух вниз потребує багатократних витрат в порівнянні з завчасним втручанням.

Ми повинні запропонувати жителям таких міських кварталів перспективи і допомогу, а також профілактичні заходи. Для того, щоб знайти оптимальне рішення для кожного окремого міського кварталу, потрібна активна участь жителів, а також розширення діалогу між представниками політики, економіки та жителями.

На тлі цього, в рамках загальноміської інтегрованої політики міського розвитку, ми вбачаємо такі центральні стратегії дій:

❖ стратегії підвищення цінності в галузі містобудування

Існує безпосередній взаємозв'язок між економічною привабливістю та інвестиціями з одного боку і якісними містобудівними структурами, здоровим навколишнім середовищем і сучасної потужною інфраструктурою з іншого боку. З цієї причини в міських кварталах, які опинилися в невігідному становищі, необхідним є удосконалення будівельного фонду в плані оформлення, будівництва та більшої енергоефективності. Значний потенціал для підвищення енергоефективності в рамках ЄС і, водночас, з метою захисту клімату, закладений в більш високих вимогах, пропорованих до нових і вже існуючих житлових будинків, зокрема, в кварталах будинків панельного типу і старих будівлях, які перебувають у поганому стані.

З метою надійності інвестицій, передбачених для підвищення цінності містобудування, необхідно включити їх в довгострокову концепцію розвитку, яка, між іншим, передбачає як публічні, так і приватні розміщення пов'язаних капіталовкладень.

❖ зміцнення місцевої економіки і місцевої політики на ринку праці

У міських кварталах, які опинилися у скрутному становищі, заходи економічної стабілізації повинні виходити також від економічного потенціалу, наявного в самому міському кварталі. Придатними важелями для цього є економічна політика і політика на ринку праці, яка відповідає місцевим умовам. Мета полягає в створенні нових і збереження існуючих робочих місць, а також в полегшенні створення нових малих і середніх підприємств. Необхідно поліпшити, перш за все, шанси доступу до місцевого ринку праці шляхом надання можливостей кваліфікації відповідно до попиту на робочу силу. Крім того, слід інтенсивніше використовувати можливості працевлаштування і навчання в економіці з етнічним характером.

Європейський Союз, його держави-учасники, а також міста покликані створити більш ефективні умови і важелі впливу для розвитку місцевого господарства і, відночас, місцевих ринків праці, зокрема шляхом заохочення соціально-економічних установ і надання послуг, що відповідають потребам громадян.

❖ активна політика освіти і професійної підготовки для дітей та молоді

Центральним відправним пунктом щодо поліпшення ситуації в міських кварталах, які опинилися у скрутному становищі, є підвищення рівня освіти і професійної підготовки разом з політикою, що спрямована на захист інтересів дітей та юнацтва.

У міських кварталах, які опинилися в невігідному становищі, необхідно створити і вдосконалити, перш за все, такі можливості освіти, які відповідають потребам дітей і підлітків, які проживають в цих районах міста. Здійснюючи політику, орієнтовану на соціальну сферу дітей і молоді, ми повинні сприяти поліпшенню шансів дітей і

підлітків, які проживають в цих кварталах, на їхню участь у суспільному житті та власний розвиток, а також забезпечити рівність цих можливостей протягом тривалого часу.

❖ **сприяти розвинутому міському транспорту за доступними цінами**

Багато з міських кварталів, що опинилися у скрутному становищі, додатково обтяжені незручними транспортними мережами і негативними впливами на навколишнє середовище. Це знижує якість таких кварталів як території розміщення житла і місця існування. Добре розвинена система громадського міського пасажирського транспорту за доступними цінами стимулює право громадян цих міських кварталів на мобільність і досяжність.

Для досягнення цієї мети планування і управління транспортом в цих районах повинно бути спрямоване на зниження негативних впливів транспорту на навколишнє середовище. Необхідно організувати транспорт з таким розрахунком, щоб міські квартали змогли краще інтегруватися в систему міста і регіону. Сюди входять і транспортні мережі для руху пішоходів і велосипедистів.

Залежно від того, якою мірою вдасться досягти стабілізації міських кварталів, що опинилися у скрутному становищі, щодо економіки, їх соціальної інтеграції, а також підвищення ступеня благоустрою та транспортної привабливості їх кварталів, зростуть шанси на те, що наші міста залишаться на тривалий період місцями суспільного прогресу, зростання та інновації.

Ми підкреслюємо:

Політика міського розвитку повинна бути закріплена на національному рівні. Від цього рівня також повинні йти імпульси до інноваційних рішень.

Нашим містам необхідна свобода дій з метою відповідального вирішення комунальних завдань і міцна, довгострокова та стабільна фінансова база. Тому також важливо, щоб у держав-учасниць була можливість використання європейських структурних фондів для істотних інтегрованих програм міського розвитку. Використання цих коштів має бути, за можливості, максимально спрямоване на актуальні труднощі і потенціали, а також враховувати специфічні шанси і проблеми держав-учасниць. Там, де це ще не забезпечено, місцеві адміністрації повинні подбати про отримання необхідних кваліфікацій для здійснення інтегрованого та сталого міського розвитку.

Нові ініціативи ЄС "JESSICA" і "JEREMIE" надають багатообіцяючі можливості підвищення ефективності звичайних національних і європейських джерел фінансування, що використовуються з метою сприяння міського розвитку, малому й середньому бізнесу. Ці ініціативи повинні мати належні важелі фінансового інжинірингу для того, щоб залучити приватний капітал для втілення в життя концепцій інтегрованого міського розвитку.

На національному рівні всі міністерства повинні більш чітко усвідомити, що міста покликані відігравати важливу роль в реалізації національних, регіональних і комунальних цілей, і що здійснені у цій сфері політичні заходи впливають на розвиток міст. Необхідно результативніше узгоджувати і об'єднувати зусилля різних міністерств, які опікуються міським розвитком або впливають на розвиток міст.

Ми підкреслюємо значення систематичного і структурованого обміну досвідом та ноу-хау в галузі сталого міського розвитку. Ми просимо Європейську комісію представити на конференції результати обміну практиками на базі Лейпцизької хартії під егідою ініціативи "Регіони для економічних змін". Разом з тим, необхідна і європейська платформа для того, щоб сконцентрувати обмін досвідом щодо кращих практик, статистики, досліджень, оцінок, експертних оглядів та інших муніципальних досліджень і надати таким чином підтримку залученим учасникам на всіх рівнях і у всіх сферах. У перспективі ми також будемо підтримувати і розвивати обмін

знаннями і досвідом між політиками, практиками та дослідниками на місцевому, регіональному, національному та загальноєвропейському рівнях, з метою посилення міського виміру Європейської стратегії сталого розвитку, Лісабонської стратегії та Європейської стратегії зайнятості.

Європа потребує сильних міст і регіонів, в яких варто жити.